

NYA, FRISKA VINDAR I EUROPA

EUROPEISK MANIFESTATION I STRASBOURG

20 oktober samlades tusentals kärnkraftskritiska européer utanför Europaparlamentets hus i Strasbourg. Syftena med manifestationen var:

- * att avvisa en tilltänkt nysatsning på kärnkraft i Frankrike (det s.k. EPR-programmet, regeringens beslut väntas inom kort)
- * att samla det europeiska motståndet mot kärnkraft som motvikt till atomlobbyns globalisering, samt
- * att samfällt kräva en revidering av Euratomfördraget, en av grundpelarna i EU.

Den kärnkraftskritiska rörelsen i Europa blir starkare dag för dag. Samstämmigheten är stor, som följande utsnitt ur upprop som Folkkampanjen skrivit under, visar.

Ur Réseau Sortir du Nucléaires upprop inför 20 okt:

Kärnkraftsindustrin trycker på för att få förnya Europas kärnkraftpark, det s k EPR-programmet, vilket skulle bli ett brohuvud för en nysatsning på kärnkraften i Frankrike. /---/

Inget land kan känna sig trygg inför katastrofrisken så länge som kärnreaktorer finns i drift. Och hur kan vi acceptera att producera ännu större mängder av kärnavfall när vi inte vet hur vi ska hantera de mängder som redan finns?

Kärnkraften är dyr och den är farlig. Kärnkraften är ingen som helst lösning på växthuseffekten och den är oförenlig med allt vad hållbar utveckling heter. Pengarna som EPR-projektet slukar (flera miljarder euro för ett enda demo-exemplar) bör i stället användas till att främja framtidens energianvändning, d v s miljövänliga, förnybara energikällor och energieffektivisering.

THE EUROPEAN ANTI-NUCLEAR PLATFORM

20 oktober blev också ett tillfälle för vidare förankring av The European Anti-Nuclear Platform, som bl.a. presenterade sig för parlamentet nästföljande dag. (Initiativet till Plattformen togs av organisationen Mother Earth med säte i Gent.) Plattformens upprop:

För en ny energipolitik och för kärnkraftens avveckling i Europa

Vi som undertecknar detta upprop har tillsammans bildat The European Anti-Nuclear Platform. Vi uppmanar alla europeiska länder att vidta följande åtgärder i syfte att skydda vår hälsa och miljön:

- * att utveckla en hållbar energipolitik som främjar förnybara energikällor, effektiv energianvändning och energisparande;
- * att avvisa alla projekt som avser nya kärnkraftverk eller atomforskningscentra:
- * att upphöra med all upparbetning av utbränt kärnbränsle och framställning av plutonium;
- * att förbjuda bruket av höggradigt anrikat uran i reaktorer;
- * att prioritera kärnkraftens avveckling;
- * att inte gräva ned högaktivt avfall i icke-återtagbara former;
- * att främja och stödja forskning om de hälsoeffekter som exponering för låga stråldoser i kärnbränslecykelns olika led ger upphov till. ☒

I DETTA NUMMER:

* Nya, friska vindar i Europa	1+
* KALLELSE TILL RIKS ÅRSMÖTE 2003	2
* SSIs GD Lars-Erik Holm hos Folkkampanjen	2
* Folkkampanjens yttranden	3
* Kärnkraften har gjort Sverige fattigare	4
* Brittisk kärnkraft räddas med skattemedel	5
* Vändpunkt i Frankrike?	7
* ESS: Seminarium söker klarhet	11

forts. sid 6

SSIs GD hos Folkkampanjen VEM SKA SKYDDA KNYTTET?

Lars-Erik Holm, GD för Statens Strålskyddsinstitut, och energisakkunnige **Tomas Kåberger**, Centret för miljön och hållbar utveckling vid Chalmers TH i Göteborg, delade podiet 26 november efter avslutade årsmötesförhandlingar i Stockholms lokalgrupp. Arrangören för programdelen var Nätverket för Kärnvapennedrustning, här representerade av Stockholms lokalgrupp i Folkkampanjen, Svenska Läkare mot Kärnvapen samt Forskare och Ingenjörer mot Kärnvapen. *Stefan Björnsson*, från sistnämnda organisationen, förde ordet.

Lars-Erik Holm är läkare med mångårig erfarenhet av strålskyddsfrågor. Han är också aktiv inom International Commission on Radiation Protection (ICRP), som — namnet till trots — är en sammanslutning inom den privata sektorn. Där leder han en arbetsgrupp som arbetar med att uppdatera strålskyddsrekommendationerna. ICRP har mycket inflytande även i den offentliga sektorn.

Ämnet för dr Holm var frågan: "Hur kan vi skydda miljön från joniserande strålning?" Han inledde med att diskutera människors syn på miljön, där människan oftast tilldelas huvudrollen. Vi står oss själva närmast. Men sedan uppehöll han sig kring ett stort upplagt projekt som går ut på att mäta stråldoser hos djur som finns (eller har nära släktingar) i alla världsdelar. Det är harar, smågnagare av olika slag, ändrar m m. Projektet ska ta fram genomsnittliga normer för dessa sk index-djur som ett mått på den biologiska inverkan av den "normala" strålmiljön. (Nedfallet efter Tjernobyl är inte att betraktas som "normalt," poängterade Holm.) Ett 30-tal arter har valts ut för Europa.

Tomas Kåberger talade om kärnavfallshanteringen. Intressant var ett resonemang han förde om hur ekonomiska hänsyn inverkar på den kunskap som tas fram. Som exempel tog han bland annat de olika turerna kring KBS-3, den svenska modellen för slutförvaring, sedermera "djupförvaring," av högaktivt avfall. Fastställda principer har töjts och brutits, allteftersom. Det väckte tankar, inte minst med Holms anförande i färskt minne.

Vi som är gamla nog, minns den vikt som Naturvårdsverkets första GD, Valfrid Paulsson alltid lade vid "ekonomiska hänsyn". De ekonomiska konsekvenserna av olika åtgärder vägde minst lika tungt som de biologiska och ekologiska värden som vi miljövänner förväntade oss att verket skulle värna. Gång på gång kunde Paulsson komma fram till en slutsats som innebar ett uppenbart svek, en grov kompromiss med det ena eller det andra ekonomiska intresse. Och vi frågade oss: Var det miljön eller industrin som Naturvårdsverket var satt att värna?

Kan hända det var politisk realism som färgade Paulsson, kanske var det bara tidens melodi. Lars Erik Holms inställning i fråga om strålskydd väckte minnen från den gamla inte-så-goda tiden då miljöskydd var hårt kringskuret. För Holm och hans kolleger är utgångspunkten denna: Att fissionsprodukter produceras och sprids ut i miljön, det är om inte helt "normalt" så i alla fall ofrånkomligt. Tanken tycks präglad myndighetens verksamhet från början till slut.

Ett exempel från frågestunden: Tomas Kåberger tog upp problemen med strålning i låga doser till följd av återbruket av svagt strålade avfall i diverse vardagssammanhang (i enlighet med direktivet 92/29/Euratom). Det innebär ju en okontrollerad spridning av radioaktiva ämnen, sa Kåberger. Jo, visst, svarade Holm. Och spridning är något som vi vill undvika, och visst kommer mängderna att öka avsevärt när man börjar riva kärnkraftverk, men vad ska man göra? Vi kan inte bara låta värdefullt råmaterial ligga obrukat i dyrbara jätteförvar, vi har ju ett ansvar att ta vara på det som går att använda!

Med andra ord: Ansikte mot ansikte med ett av kärnkraftens svåraste strålskyddsproblem, okontrollerad spridning av radioaktivitet, tar Holmen utväg. Han ställer strålskyddet mot kretsloppstänkandet. Och när nu kostnaderna för ett omhändertagandet av svagt strålade bråte kan befaras knäcka kärnkraftens redan bräckliga ekonomi tycks det vara självklart för honom och hans kolleger, att det är vi människor och andra levande varelser som ska lära oss acceptera en gnutta mer strålning i vår vardag.

Och den gamla frågan anmäler sig: Är det oss människor och miljön eller kärnkraftsindustrin som SSI är satt att värna?

— Charly Hultén

KALLELSE

Folkkampanjens medlemmar kallas
härmed till

RIKS ÅRSMÖTE 2003

Mötet hålls **lördagen 22 mars**
i **SOL-huset, Stockholm**

(kansliets adress, sid 12) .

Programmet är under arbete och
meddelas i nästkommande Medsols,
februari 2003.

Obs! motionstiden

Styrelsen vill påminna om att
motionstiden löper ut redan 31 jan 2003.

Alltså:

**För att stadgeenligt behandlas vid
årsmötet skall medlemmars
motioner ha inkommit till kansliet
före januari-månads utgång.**

Två yttranden som lämnats under hösten handlar om avfallshantering, den ena, närmare bestämt, om ett

Förslag till avgifter och säkerhetsbelopp för år 2003.

Osäkerheten för hur det använda kärnbränslet ska förvaras eller på annat sätt oskadliggöras kvarstår. Terrorhotet har fått förnyad aktualitet. Den av SKB AB redovisade KBS3-metoden kan inte anses säker. Det är heller inte ett slutförvar utan ett mellanförvar. Tidrymden på 100 000 år som anges som förvarstid anser vi vara alldeles för kort. Frågan är om ens flera hundratusentals år är tillräcklig som förvarstid innan avfallet kan betraktas som acceptabelt att komma ut i biosfären. AKEnd i Tyskland föreslår en förvarstid på 1 miljon år.

En annan process för slutförvaring måste tas fram.

Avfallsförvaringen kommer ofrånkomligen att fördyras avsevärt. /---/

För att markera allvaret i den olösta avfallsfrågan borde avgiften per kWh som levereras från kärnkraftverk höjas avsevärt. /---/ Det är absurt att olöslig kärnkraft ska tillåtas producera livsfarligt avfall vars omhändertagande inte lösts.

Vi anser därför;

- att avgiften per kWh levererad el från kärnkraftverk ska höjas,
- att fallrättigheter i bästa läge ska ställas som säkerhet,
- att säkerhetsbeloppen kraftigt måste höjas.

*För Folkkampanjen mot Kärnkraft Kärnvapen,
Jorma Kahanpää, ordf.*

Det andra, till miljöministr Lena Sommestad, angående

Regeringens hantering av reaktorägarnas FUD-2001 program

/---/ Reaktorägarnas konsultbolag SKB AB har valt en enda metod, KBS-3. Som de nu genomför. Det är inte längre ett allsidigt FoU-program.

KBS-3 metoden är så konstruerad och planerad, att den skall möjliggöra återtag av det högaktiva, långlivade använda kärnbränslet. Allt eftersom ekonomisk och politisk makt ändrar sig i framtiden, kan det möjliggöras att kärnavfallet återtas till markytan för någon sorts användning och mellanförvaring.

Vi delar SKB ABs uppfattning att KBS-3 metoden är en mellanförvaring på djupnivå, ett djupförvar.

Det är vår uppfattning, att KBS-3 metoden och FUD-programmet inte uppfyller lagens krav på säker slutförvaring! KBS-3 konceptet måste konstrueras om till en slutförvaringsmetod. Vi ser det som tekniskt möjligt att med enkla metoder, möjliggöra ett praktiskt taget *icke-återtagbart slutförvar*.

För att åstadkomma detta måste regeringen ställa som villkor, att reaktorägarna släpper in konkurrens i kärnavfallshanteringen och särskilt när det gäller det använda kärnbränslet. Ett medel är att regeringen förordnar eller villkorar om tillämpningen av Lagen om Offentlig Upphandling och EU:s regler, direktiv. /---/

*Folkkampanjen mot kärnkraft-kärnvapen
genom Kent Pettersson, Nyköping
Avfallskedjans Förening AKF
genom Olof Wikström, ordf., Skellefteå*

6 november skrev Folkkampanjen till Danmarks nya inrikesminister Lars Løkke Rasmussen angående Barsebäck-2 och avvecklingen av kärnkraften. Bland annat framhöll vi att Danmark och andra kärnkraftsfria länder bör hållas skadeslösa om ett annat EU lands kärnkraft skulle drabba landet. Vi framhåller också de faktorer som talar för att Barsebäck 2 kan stängas redan idag.

“/---/ Inom EU finns många länder utan kärnkraft. Det vore naturligt om dessa länder skulle kräva skadestånd om de kontaminerades vid en kärnkraftskatastrof. Vi hoppas Danmark vill driva denna linje framöver i EU. Vid omarbetandet av The Euratom Treaty skulle Danmark tillsammans med andra EU-länder utan kärnkraft kunna kräva denna skadeståndsparagraf.

Det stora elöverskott vi har i speciellt Norge och Sverige har lett till en massiv utbyggnad av elvärme. Inom det nordiska samarbetet borde krafttag tas för att konvertera denna icke elspecifika användning till solvärme och värme från biobränslen. Bara i Sverige kan man genom att utnyttja befintlig kraftvärme fullt ut ersätta el från minst en reaktor, genom att ersätta värmepumpar och elpannor i fjärrvärmesystem med biobränslen kan ytterligare en reaktor ersättas.

Vi hoppas att man i Danmark är för timvis mätning och timvis debitering av elförbrukningen hos alla abonnenter. Detta kommer med all sannolikhet att införas i Sverige fastän i ett långsamt tempo. Denna reform kommer att kraftigt minska effekttefterfrågan när det blir kallt och elpriset stiger. För att ytterligare förstärka denna gynnsamma effekt vill vi att en helt rörlig eltaxa införs där även nätkostnaden är inbakad. Detta gynnar elsparande och investeringar i elsnåla apparater.

Till sist vill vi påpeka att en stängning av Barsebäck-2 nu eller senare, när ersättningskapacitet anskaffats, knappast har någon större inverkan på koldioxidutsläppen.

Vi hoppas att den danska regeringen sätter en hårdare press på den svenska och kräver en snabb stängning av Barsebäck-2. Det finns inga sakliga skäl att uppskjuta denna. /---/

*För Folkkampanjen mot kärnkraft-kärnvapen
Jorma Kahanpää, ordf*

Ett fjärde yttrande handlade om elmätning:

/---/ Folkkampanjen mot Kärnkraft Kärnvapen tillstyrker att månadsvis avläsning av elmätarna för samtliga kunder införs med det snaraste.- Den första etappen bör omfatta elanvändare med en årsförbrukning som överstiger 6000 kWh och vara färdig 1 juli 2005. Den andra etappen bör kunna vara avslutad den 1 juli 2008.

[Och vi yrkade:]

- Att alla abonnenter ska ha timmätning senast 2009.

- Att en helt rörlig eltaxa införs 1/1-2004 där även nätkostnaden är inräknad.

Skriften, KÄRNKRAFTEN HAR GJORT SVERIGE FATTIGARE lanserades 11 november vid en presskonferens, där Åke Sundström besvarade journalisters frågor. I förhållande till deras antal — tre, plus en oinbjuden fotograf från en bildbyrå — fick skriften stor uppmärksamhet:

- 1) En central placering i tidskriften *Från Riksdag & Departement* nr 35/2002 bland flera artiklar om kärnkraften och svensk energipolitik. (Rekommenderas!)
- 2) Ett lika välplacerat referat i *Nucleonics Week* nr. (19 nov).
- 3) Minst fyra (sannolikt fler) TT-notiser i dagspressen, inkl. *Dagens Nyheter*, *Sydsvenska Dagbladet* och *Göteborgs-Posten*.
- 4) Nedanstående TT-artikel hämtas från *Miljömagasinet* (15 nov):

KÄRNKRAFTEN EN FÖRLUSTAFFÄR

Den svenska kärnkraften har hittills varit en stor förlustaffär. Men förlusterna har dolts, bland annat av stora subventioner till elproducenterna, hävdar nationalekonomen och kärnkraftdebattören Åke Sundström.

— Den svenska kärnkraften är å ena sidan en teknisk bedrift, å andra sidan ett ekonomiskt fiasko, säger Sundström.

I en rapport i samarbete med Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen säger Sundström att Sverige i själva verket har ett gigantiskt elöverskott, och att hela det kapital som satsats på de svenska kärnkraftsreaktorerna, cirka 150 miljarder kronor, i själva verket gått förlorat.

— På en fri marknad skulle de svenska kärnkraftverken varit konkursmässiga, säger Sundström.

Men någon fri marknad har det enligt Sundström inte varit fråga om. I stället har kärnkraften subventionerats av skatteförmåner till elsektorn, billig finansiering av utbyggnaden via pengar från AP-fonderna och låga avkastningskrav på statliga Vattenfall.

Till följd av det stora elöverskottet har elpriserna varit konstlat låga de senaste 30 åren och inte givit kraftbolagen täckning för mer än ungefär hälften av kärnkraftens faktiska kostnader. Sverige har inte låga elkostnader men däremot onormalt låga elpriser, menar Sundström.

Med främst en beskattning som inte gynnar elen jämfört med kol och olja avvecklar den svenska kärnkraften sig själv i Sundströms kalkyler. I ett kalkylerat jämviktsläge år 2020 har elpriset stigit till cirka 45 öre i dagens penningvärde och elförbrukningen minskat från dagens 145 till cirka 120 TWh.

— Sparpotentialen tas inte till vara i dag därför att elen är för billig, säger Åke Sundström. /TT

Medsols bad Olof Hultén kommentera skriften. Han fann bekräftelse för mycket av det som Linje 3 redan 1980 spådde om fortsatt utbyggnad till 12 reaktorer:

/---/ Enligt Åke Sundström kommer det svenska kärnkraftsprojektet när det går i graven (pga ålder och olönsamhet) att ha kostat folkhushållet 275 miljarder kr i förlust. Hela det insatta kapitalet på 150 miljarder (investeringen uppräknad för inflation) har gått förlorat och mycket mer därtill.

Hade kärnkraften bedömts efter gängse ekonomiska samhällskalkyler hade den aldrig byggts i Sverige och pengarna hade istället kunnat få bra avkastning på andra håll och Sverige varit ett rikare samhälle idag. Den enorma överkapaciteten i elproduktionen har fått reas bort och de största bördorna har lagts på oss skattebetalare och medborgare. Det finns en del vinnare förstås, gynnade storkonsumenter av el.

Kan då kärnkraften stängas i Sverige, frågar sig Sundström. Visst går det: hälften kan stängas och det blir ren vinst för AB Sverige. Flera redan tillgängliga produktionsalternativ har en lägre eller samma rörliga kostnad som kärnkraftsel. Att ta de i bruk är omedelbart lönsamt för landet. Ska den andra hälften stängas på 10 år ger det en viss extrakostnad. Men vi kan också välja alternativet att vänta 20 år och då har kärnkraftsverken blivit så olönsamma att inte ens deras ägare vill hålla dem i drift längre.

På sikt kommer elpriset i Sverige att gå upp till en långsiktigt realistisk nivå. Det stimulerar energihushållningen och inhemska biobaserade alternativ. Om riksdagen lever som den lär (dvs låter bli att gynna kärnkraften med stora subventioner), kommer det att leda till bättre tillväxt i Sverige och en hållbarare miljöpolitik.

Den till sidantalet lilla rapporten (73 sidor) är väl värd en noggrann genomläsning. Kärnkraftsmotståndare får bekräftat i siffror och ord mycket av det som hela tiden förts fram, men som kärnkraftskramarna alltid förnekat. ✚

Kärnkraften har gjort Sverige fattigare beställs från kansliet (se sid 12 för adresser m m). Pris: 50 kr .

SKATTEBETALARNA TAR NOTAN BRITISH ENERGY RÄDDAS FRÅN KONKURS

Margaret Thatcher hade makten när nyliberalismen stod högt i kurs, dvs innan privatiseringens avigsidor började visade sig. Det var praktiskt taget bara en sektor som regeringen Thatcher inte lyckades privatisera till fullo och det var den brittiska kärnkraftssektorn. Man försökte men ingen var intresserad av att överta högriskverksamheterna, framför allt inte uppbyggnaden av utbränt kärnbränsle och MOX-tillverkningen vid Sellafield eller de åldersstigna Magnoxreaktorerna.

Lösningen blev så småningom, att Sellafield och Magnox plockades ut ur sortimentet och övertogs av statliga BFNL, British Nuclear Fuels Ltd. medan den mera attraktiva delen av kärnkraftsparken samt el-leveranserna till nät placerades i något som fick heta British Energy, ett paket som, mycket riktigt, lockade till sig intressenter.

Sellafield och Magnoxreaktorerna har skapat svarta rubriker alltsedan dess. Utsläppen till Iriska sjön (se även sid 7) och Nordsjön ända bort till Skagerrak och Norges kust och ständiga "händelser" av olika slag har fyllt pressen.

Hösten 2002 var det dock den friska delen av kärnkraftskompotten som skapade rubriker. British Energy (BE) stod på konkursens brant. Balansräkningen visar hela £300 million minus, enligt Financial Times och Economists analytiker.

Economist (14 sep) förklarar situationen, något förenklat, så här: 1. Storbritannien producerar för mycket el. 2. Avregleringen har lett till en 40-procentig nedgång i el-priser sedan 1998 medan BE är fast i kontrakt som tvingar företaget att köpa el till överpriser. 3. Kärnkraftselen kan inte tävla med elen från billiga gaseldade aggregat.

Somliga ser debaklet som ett tecken på att liberaliseringen misslyckats. Tvärtom!, utropar Economist på ledarplats:

"Uppfattningen att BEs problem innebär ett nederlag för liberaliseringen, är besynnerlig. En marknad som hittills varit riggad av producenterna till konsumenternas nackdel, har nu öppnats för konkurrens. Dagens offer är de som producerar el med höga kostnader i stället för kraftköparna. Prisrasen och överskottskapaciteten är i sig tecken på att industrin inte fungerat effektivt, samt att konsumenterna betalat alldeles för mycket för sin ström.

Liberaliseringen har avslöjat kärnkraftens sanna kostnader, liksom de politiskt betingade bördor [främst kravet att BE köper Sellafields dyra uppbyggnadstjänster men även en CO2-skatt] som staten ålagt BE. På så sätt är företagets ekonomiska problem ett mått på den öppna marknadens framgång snarare än ett nederlag. Öppenheten gör det svårt att dölja bristande effektivitet och politiskt fiffel."

Economists resonemang påminner starkt om Åke Sundströms analys i skriften, Kärnkraften har gjort Sverige fattigare. Även Sverige lider av ett våldsamt stort el-överskott; inte heller är den svenska kärnkraftens produktionskostnader täckta. Att Oskarshamnverket inte redan gått i konkurs, påpekar Sundström (sid 36), beror på att OKG bokför sin försäljning (till moderbolagen) till ett högre pris än vad marknaden är villig att betala.

Economists skribent är hård i sin dom:
"Eftersom varken säkerhets- eller tillgångsresonemanget håller finns det inte stöd för att satsa än mer av skattebetalarnas pengar. Staten bör helt enkelt låta företaget gå under. Aktieägarna förlorar visserligen sina pengar, men sådan är kapitalismen. /---/ I fråga om vem som kan tänkas köpa BE — Frankrike kanske? De stackars franska skattebetalarna är så pass vana vid att subventionera sin icke-bärkraftiga kärnkraftsindustri, kan hända de inte ens märker om de även tvingas stötta den brittiska. Det är alltid värt ett försök!" ♣

Källor: Economist 14 sep 2002; Financial Times sida i Svenska Dagbladet 7 sep 2002

GREENPEACE INTOG BRITTISK REAKTOR

11 oktober ockuperade cirka 150 demonstranter Sizewell B, Storbritanniens yngsta kärnreaktor. Styrkorna — fredligt sinnade sådana, som tur var — tog sig med lätthet genom två staket och ockuperade anläggningen i cirka 12 timmar.

Syftet, enligt Greenpeace talesman Stephen Tindale, var inte att avslöja den undermåliga säkerheten, utan att övertyga regeringen om att "en satsning på en ny generation kärnkraftverk skulle vara dumt, både ekonomiskt och moraliskt".

— Vi visste redan innan, att brittisk kärnkraft var tekniskt nedgången och ekonomiskt bankrutt. Nu vet vi att även säkerheten är usel, sa en något förvånad Tindale till pressen.

Gruppen hade anlänt mitt på dagen i tre stora bussar, varifrån de promenerade långsamt och ljudligt mot reaktoranläggningen. De bar på stegar, banderoller, paraplyer och bärbara toaletter. Det tog 25 minuter innan

Sizewells vaktstyrka på två man visade sig. De bad demonstranterna att vänligen inte klättra genom staketet. Vid det laget hade flera dussin redan kedjat sig fast vid anläggningen.

Polisen kom efter sex timmar.

—Säkerheten här är skrämmande. En ensam idiot skulle utan vidare kunna utlösa en katastrof! utbrast en kvinna.

Oväntat beröm kom från en anställd vid Sizewell A, som var ute med hunden:

— Greenpeace gör ett bra jobb, tycker jag. Vi behöver dom!

Från The Guardian Unlimited 12 okt 2002

DAGS ATT SKROTA EURATOM!

Till skillnad från EGs övriga grundlagar har EURATOM-fördraget aldrig reviderats. Det är alltså en 50-talets produkt, från en tid då atomkraften i mångas ögon framstod som ett Framtidens löfte. Idag är vi tyvärr många erfarenheter rikare. Glansen har mattats. När nu inför utvidgningen 2004 Unionens alla lagar ses över, kräver alltfler, både organisationer och regeringar, att även EURATOM-fördraget ändras — eller rentav skrotas.

Flera i stort sett likalydande upprop har nått redaktionen. Här några punkter från Die Grüne:

1. *I dagens läge, 45 år efter det att Euratomfördraget trätt i kraft, är det inte längre berättigat att kräva av medlemsländerna att de använder sig av atomkraften. Endast fyra av dagens 15 medlemsländer — Frankrike, Storbritannien, Spanien och Finland — avser att fortsätta med kärnkraften; Tyskland, Sverige, Belgien och Nederländerna har aviserat planer på en avveckling. De övriga sju länderna har inte någon atomkraft över huvud.*
2. *Vi upprepar därför det gröna kravet på att riva upp EURATOM och att ersätta det med en Europeisk solkraftsunion. Vi syftar på beslutet som togs inom De europeiska grönas förbund (EFGP) vid sin konferens i Berlin maj 2002. /---/.*
3. *Det bereder oss stor glädje att meddela, att SPD och Die Grüne i Tyskland kommit överens om att inleda överläggningar om att avsluta Tysklands deltagande i EURATOM. Detta beslut både kan och borde få genomslag i den s k Europeiska Konventet.*
4. *Vi söker samarbete med alla grupper och organisationer i Tyskland och övriga Europa som vill engagera sig för EURATOMs avskaffande.*
5. *Vi oroas av vissa planer inom EG Kommissionen och några medlemsstater, som går ut på att öka stödet till atomkraftindustrin och tillhörande FoU-arbete. Enligt ovannämnda överenskommelsen [mellan SPD och Die Grüne] väntas den tyska regeringen rösta emot sådana planer i Europarådet och ministerrådet.*
6. *Vi förväntar oss, att EG Kommissionen skapar transparens löppenhet, genomsiktighet] beträffande finansieringen av kärnkraftens avveckling och nedmontering samt etablering av säkra förvar. I vissa medlemsländer åtnjuter atomkraften väsentliga konkurrensfördelar till följd av nationella lösningar härvidlag. Vi efterlyser positiva sameuropeiska lagar för att avskaffa sådana orättmätiga och konkurrenssnedvridande fördelar. ✚*

Folkkampanjen tog upp det felaktiga i EURATOM-fördraget i sitt yttrande om

Kommissionens meddelande till rådet angående säkerhetsnormer för kärntekniska anläggningar m.m. inom den Europeiska Unionen.

Kärnkraften är farlig. Den kan vid en stor katastrof medföra skador för tusentals miljarder förutom allt mänskligt lidande. Det är en stor olycka att atombomben ledde till civil kärnkraft. Mänskligheten måste övergå till utnyttjandet av förnyelsebara energikällor. Det innebär att också kärnkraften snabbast möjligt måste avvecklas.

Euratomfördraget måste omarbetas. I stället för att uppmana medlemsländerna att gynna kärnkraft måste fördraget stipulera en snabb avveckling av all kärnkraft.

Oberoende av vilka säkerhetsnormer som instiftas inom EU kan en katastrof inträffa. Ca hälften av EU:s medlemsländer saknar kärnkraft. Dessa länder måste ersättas om ett annat EU-land förorsakar dem radioaktiv kontaminering.

Kärnkraften befinner sig i en ekonomisk konkursituation. Inte ens nationella subventioner och avsaknad av försäkringar gentemot tredje man hjälper kärnkraften att klara sig. Ett åskådligt exempel har vi i British Energy och det svenska kärnkraftsprogrammet. Också EDF har stora ekonomiska svårigheter inför avregleringen av elmarknaden inom Unionen.

Den terrorvåg som brett ut sig i världen ser inte ut att minska. Det kommer att ta lång tid att skapa en human värld att leva i. Kärnkraftsanläggningar är ett mycket intressant mål för terrorister. Ett av de kapade planen den 11 sept. 2001 var ämnat att störtas i ett kärnkraftverk från början. Ännu större radioaktiva utsläpp kan förväntas om en terrorattack utförs mot uppberedningsanläggningarna Sellafield eller La Hague.

Det finns ingen säker slutförvaringsmetod framtagen för det högaktiva radioaktiva avfallet från kärnkraften. I Sverige har t.ex. platsvalet för ett slutförvar styrts av politisk acceptans i stället för bästa geologiska förutsättningar.

Folkkampanjen mot Kärnkraft Kärnvapen föreslår:
— att Euratomfördraget omarbetas för att stipulera en snabb avveckling av all kärnkraft inom EU,
— att EU-länder med kärnkraft blir skadeståndsskyldiga gentemot EU-länder utan kärnkraft vid radioaktiv kontamination,
— att otillbörliga nationella ekonomiska subventioner till kärnkraften förbjuds med hänsyn bl.a. till konkurrensskäl,
— att EU gemensamt tar ansvar för skyddet av Sellafield och La Hague mot terrorattacker,
— att varje medlemsland tar ansvar för sitt eget radioaktiva avfall inom landet och att ingen export av radioaktivt avfall tilläts till Ryssland eller andra länder utanför EU.

Jorma Kahanpää, ordförande

RENDEZ-VOUS MED ENERGIKOMMISSIONÄR LOYOLA DE PALACIO

21 oktober, dagen efter den stora demonstrationen träffade en kärnkraftskritisk delegation EU kommissionären Loyola de Palacio i Strasbourg.

Gruppen bestod av Solange Fernex och Frédéric Marillier från Réseau Sortir du Nucléaire, Elise Lejten från Nederländerna, Bo Henning Madsen från NOAH (danska Jordens Vänner) och Toby Hall från Stop Sellafield (Irland)

Delegationen utnyttjade tillfället väl. Henning Madsen påtalade det orättvisa i att icke-kärnkraftsländer som Danmark tvingas, enligt EURATOM-fördraget, att subventionera kärnkraftsindustrin. Han klagade också över att importen av kärnkraftsel, som säljs till låg pris därför att

När man frågar människorna III ...

Vändpunkt i Frankrike?

Ett representativt urval av franska folket (18 år+) fick frågan: "Som Du ser det, ger valet av kärnkraften för att producera trefjärdedelar av landets el, mest fördelar eller mest nackdelar?"

43,9% svarade "mest nackdelar", jämfört med 42,3% som fortfarande anser att fördelarna med kärnkraftsprogrammet överväger. Det är första gången sedan man 1996/97 började mäta opinionen om kärnkraften, som en kritisk syn registreras av flest.

Andelen positiva svar har minskat sedan opinionsinstitutet CREDOC (på uppdrag av industridepartementet) började ställa frågan. 1997 hade nästan var fjärde tillfrågad ingen uppfattning; idag är det knappt var sjunde. CREDOC anger terror-dåden 11 september 2001 som en bidragande orsak till den negativa vändningen. Säkert har de bidragit men faktum är, att vändningen kom redan 2000. Det var då som andelen kärnkraftspositiva började minska, från 51% då till dagens 42%.

Observera att redan 2000 var stödet för kärnkraften svagt. Vår bild av Frankrike som en kärnkraftens högborg behöver nyanseras — åtminstone när man frågar människorna!

En majoritet bland människor med en inkomst under 20.700 kr i månaden (2300 euro) är negativt inställd till kärnkraft; förhållandet är det motsatta bland de mera välbeställda. Hoppfullt är det, att hela 53% av de unga (18-25 år) ser fler nackdelar än fördelar med kärnkraften.

När man frågar om kärnkraftens risker, toppar avfallshanteringen listan. Problemen med atomsoporna anges av 39% (47% bland de unga). Andra risker som nämns är risken för en svår olycka (35,3%) och rädsla för strålning i miljön (20,3% - en minskning gentemot tidigare mätningar).

Frankrikes program för avfallshantering får ett rungande underbetyg. Hela 77,5% anser att regeringen inte gjort tillräckligt för att "korrekt" ta hand om avfallet. (Vad en "korrekt" hantering skulle gå ut på framgår inte.)

— Charly Hultén

Undersökningen, som genomfördes i somras (juni), rapporteras på departementets hemsida: www.industrie.gouv.fr/energie/ men måste numera letas upp med hjälp av sidans sökmotor ("Recherche"). Bäst resultat fick jag när jag använde nyckelorden (man får kryssa i en liten ruta som heter "mots-clefs"): sondage, CREDOC, énergie-ministère, baromètre.

den subventionerats i exportlandet (t.ex. Sverige), sätter krokben för energihushållning i Danmark och minskar marknaden för förnybar energiteknik.

Toby Hall berättade för de Palacio att statsåklagaren i Irland samma dag (21 okt) anmälde Storbritannien till den internationella domstolen i Haag för den fortsatta och kontinuerliga förgiftningen av Iriska sjön och Irlands kust genom utsläppen från uppberedningsanläggningen i Sellafield. Föroreningarna hotar irländarnas liv och hälsa, heter det i klagan. Hall krävde ett omedelbart stopp för Sellafield och menade att Kommissionen, om den inte vidtar åtgärder, kan komma att stämmas inför domstolen likaså.

Frédéric Marillier framhöll att de 613 franska organisationer som anslutit sig till Réseau Sortir du Nucléaire kräver att uppberedningen vid La Hague upphör, liksom transportererna och förvaring av utbränt bränsle i geologiska formationer. Han framhöll att Sortir du Nucléaire varit med om att grunda the European Anti-Nuclear Platform, där grupper i hela Europa förenas bakom samma krav.

Loyola de Palacio berättade om sitt "Energipaket" (mer om det i ett kommande *Medsols*) och ville betona att anslagen som beviljas till accessionsländerna för uppberedning av kärnkraftsanläggningar syftar enbart till att ta farliga reaktorer ur drift (hon nämnde Ignalina som exempel) och att höja säkerheten i andra verk till "europeisk nivå".

Hon sa också att medlen i fonderna för avvecklingen och nedmonteringen av reaktorena (i både öst och väst) får endast användas till detta och "under inga omständigheter fick användas till vare sig investeringar i utlandet eller börsspekulationer". [En "Lex Vattenfall"??]

Toby Hall framhöll att BNFL och British Energy skulle vara konkurrensförmåliga utan det massiva stöd som de får från de brittiska skattebetalarna. Det kan väl knappast vara förenligt med EUs konkurrensregler? de Palacio lovade framföra hans synpunkt till kollegan Mario Monti, som bevakar marknadskonkurrensen inom EU.

Gruppen påtalade obalansen mellan stödet som går till atomkraft och det som går till förnybara energislag. Det gäller hela vägen från FoU-stadiet till kraftverkens reguljära drift. Boven i dramat, menade gruppen, är Euratom, Europeiska atomenergigemenskapen. De obligatoriska statsbidragen till atomkraften innebär en grov snedvridning av konkurrensen inom energisektorn. Även detta lovade de Palacio att föra vidare till Mario Monti.

Loyola de Palacio tillhör de värsta kärnkraftskramarna. Hon vill se mer forskning på fusionsteknik, som föreslås få 90% av FoU-pengarna i hennes energipaket. Hon avslutade uppvaktningen med att konstatera: "Med tanke på den stigande efterfrågan på el samt kärnkraftens centrala roll i Europas energiförsörjning (33% av den samlade elproduktionen), kommer vi att behöva kärnkraften i minst 20-30 år till."

Utdrag ur Solange Fernex minnesanteckningar från uppvaktningen. Översatta av Charly Hultén.

Tankestoff & Debatt

Många av dagens vuxna var inte med 1980. Att skriva öppna brev och kommentarer är ett sätt att få Folkkampanjens budskap fram till dem. Det är fritt fram att låna, att 'planka' ur insändarsticken och läsarbreven på dessa sidor. (Det gäller för all del hela tidningen!) Skicka dina bidrag elektroniskt eller per fax eller post till kansliet (adresserna sid 12). Bidragen tas med i mån av plats. — Red.

Vindkraft i Sverige

Det talas ständigt om att vindkraften bara kan ge marginella tillskott till den elektriska energin. Men enligt en aktuell tabell (i Svensk Vindkraftsförenings nyhetsbrev 3/2002) har man i Tyskland installerat vindkraftverk som ger en sammanlagd effekt på mer än 8 700 megawatt (MW). I Danmark har man vindkraft för cirka 2 500 MW. Spanien, Italien, Nederländerna och Storbritannien har också betydligt större vindkraft-effekt än vi har i Sverige, som får bara 290 MW från vindkraften. Som en jämförelse ger kärnkraftreaktorn Barsebäck 2 en effekt på 570 MW.

När de här tätbefolkade länderna har plats för så många vindkraftverk, varför har då Sverige med sin stora yta och sina långa kuster så små satsningar på vindkraft? Utan att man inkräktar på skyddsvärda områden kan man givetvis även i Sverige sätta upp åtskilliga grupper av vindkraftverk.

Naturligtvis måste man också i Sverige öka de ekonomiska satsningar på vindkraft, liksom på solceller och andra mindre miljöbelastande energikällor. Det är nödvändigt att Sverige tar krafttag för att eliminera Barsebäck 2 och övriga kärnreaktorer. Teknik finns för en framsynt energipolitik!

Thorild Dahlgren, Gävle

Bioenergin ökar

Under hösten har bioenergin blivit allt viktigare i vårt land. Världens första konferens om pellets hölls i Stockholm i början av september. Två tredjedelar av deltagarna kom från andra länder och alla världsdelar var representerade. Svenska pelletstillverkare lovade att denna vinter inte skall medföra brist på pellets och regeringens representant lovade att det inte var aktuellt att införa nya skatter eller avgifter på bioenergin. Sverige, Österrike och USA ligger i spetsen för utvecklingen och har en bra utveckling av brännare, kaminer och pelletskvalitet.

I Sverige har vi sett många informativa artiklar om bioenergi och pellets i pressen. Nya brännare och kaminer har presenterats i många annonser i tidningar såsom Tidningen Land och Vi i Villa.

Försäljningen tar ofta sikte på att erbjuda totallösningar för villan med förråd, transportskruvar och brännare. Det skall vara lika enkelt att få en pelletseldning installerad som det förut var att beställa oljeeldning. Pelletsutrustningen blir mer och mer förfinad. Nu kan man starta eldningen i sommarstugan med ett telefonsamtal.

*Evald Olsson
ordf. i SEROs Bioenergisektion*

Kjell Andersson kommenterar British Energys kris och ställer en viktig fråga i Läsarnas DN 2 Oct:

Bankrutt för engelsk kärnkraft Hur olönsam är Sveriges kärnkraft?

Dagens Nyheter har sent omsider rapporterat om att den engelska kärnkraften hamnat på obestånd. Andra svenska media tiger om detta.

Den statliga engelska kärnkraften privatiserades 1996, och placerades i bolaget British Energy. Det är detta bolag som nu är bankrutt och fått ett statligt tillfälligt lån på 650 miljoner pund (omkring 10 miljarder kronor) och en respit fram till november för att reda ut sina affärer. Lösningen kan bli att den engelska regeringen måste gå in med ännu mer pengar.

Bakgrunden till fallissemangent är att elpriserna på den avreglerade engelska elmarknaden sjunkit under produktionspriset för kärnkraft. Bolaget har blött och nu är reserverna slut.

Det intressanta i sammanhanget är att British Energy är det enda exemplet på ett rent kärnkraftsbolag som måst leva på marknadens villkor. I alla andra bolag med kärnkraft kan man balansera förlusterna på kärnkraften mot vinster på andra kraftslag – vattenkraft, kolkraft, naturgaskraft osv – eller från intäkter från nätrörelsen.

I Sverige har kärnkraften den bekväma sitsen att kraftbolagen, som är delägare i kärnkraftverken, garanterar avsättning av elproduktionen till ett pris som motsvarar kostnaden för driften. Vattenfall köper alltså in kärnkraftselen av Ringhalsbolaget, Oskarshamn-bolaget och Forsmarksbolaget för ett pris som motsvarar produktionskostnaden, och låter sedan vinsterna från vattenkraft och nätrörelsen täcka eventuella förluster på kärnkraften. Den svenska kärnkraften kan alltså inte gå omkull. Förlusterna bärs istället via Vattenfall av Vattenfalls ägare, dvs staten och ytterst skattebetalarna, som aldrig får full utdelning av de stora vinsterna från vattenkraften.

British Energys bankrutt aktualiserar frågan: hur stor är förlusten i den svenska kärnkraftsproduktionen? Hur stora underskott skulle de svenska kärnkraftverken visa om de tvingades sälja sin produktion fritt på den avreglerade nordiska elmarknaden? Skulle den svenska kärnkraften överleva i en fri marknadssituation eller skulle den gå i konkurs på samma sätt som den brittiska fria kärnkraften nu hotar göra?

Slutligen: förhoppningsvis läser de finska riksdags- och regeringsledamöterna och finska industriledare the Economist och Financial Times dessa dagar innan de satsar 25 – 30 miljarder i en ny finsk reaktor.

*Kjell Andersson
vice ordförande, Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen*

Åke Sundström punkterar statsministerns farhågor om en kylslagen jul i *Sydsvenska Dagbladet* 19 november:

Skrämskott om Barsebäck

Cirkus Barsebäck rullar vidare. Via sina ombud i det numera statsägda bolagets ledning pumpar regeringen in massor av miljoner för att renovera en reaktor, som samma regering lovat lägga ner nästa år.

Nya lustiga turer blev det när statsministern deklarerade att han minsann inte tänkte frysa i sin Malmövåning (är den verkligen eluppvärmd?) bara för att behaga den danska regeringen. Vid sitt besök i Stockholm härförleden spelade den danske statsministern med i komedin (av TV-inslagen att döma). Han föreföll belåten med det vaga beskedet att reaktorn skall läggas ner. Men det var väl löftet om en stängning 2003 vår värderade gäst ville få bekräftat?

Har då det svenska elsystemet, Barsebäck förutan, tillräcklig stor kapacitet (i termer av effekt) för att klara toppbelastningen under vinterhalvåret?

Nätverksmyndigheten, Svenska Kraftnät (SvK) är mindre alarmistisk än statsministern. Det kan bli problem vid en s k tioårsvinter, säger man i en nyss avlämnad rapport.

Men SvK:s egna siffror visar i själva verket att läget är betryggande: mot den uppgivna toppbelastningen på 28 800 MW står tillgångar (produktion plus import) på 30 070 MW, varav 600 MW i Barsebäck 2.

Nu är det dessutom tydligt att SvK:s underskattar effekttillgångarna. Man hävdar t ex att vi kan importera högst 1 800 MW, trots att samkörningsförbindelserna med våra grannländer klarar ca 9 000 MW. Att bara en femtedel av kapaciteten kan utnyttjas förefaller mycket osannolikt, i varje fall krävs nog en mer detaljerad bevisning.

På efterfrågesidan kan man notera att toppbelastningen aldrig överstigit 27 000 MW. Och även om det vore sant att vi en tioårsvinter behöver 28 800 MW, så är det likaledes sant, att man med hjälp av s.k. laststyrning lätt klarar en sådan situation.

Vi har i våra villor gott om kombipannor, där bränslen kan ersätta elströmmen. Stora effektresurser kan frigöras genom avtal med de mest elslukande processindustrierna (aluminium, ferrolegeringar mm). Att några fabriker av detta slag står stilla ett par dagar per decennium är en skäligen odramatisk lösning, som vore lönsam även för de berörda företagen (eftersom deras dagsvinster är lägre än den ersättning kraftbolagen kan betala för den återköpta effekten).

Till saken hör att Svenska Kraftnät rekommenderar marknadslösningar av detta slag. Trogen en sådan hållning – och ämbetsplikten - borde man i klara verba ha tagit avstånd från regeringens skrämselfpropaganda. Och kanske t o m påtalat att vi numera har en avreglerad elmarknad, där leveransansvaret vilar på säljarna, inte på regeringen.

Lika märkligt är att Svenska Kraftnät inte gör någon boskillnad mellan de två helt väsensskilda segmenten på elmarknaden: baslast och topplast. Kapitaltung vatten- och kärnkraft skall producera i jämn takt under året, men absolut *inte* tillgodose behovet av topplast under decenniets kallaste timmar. För det senare ändamålet används kapitalsnåla gasturbiner.

Beslut om en kärnreaktors öden måste med andra ord bygga på en bedömning av marknaden för baslast. Och omvänt: knapphet på effekt kan inte anföras som argument för att behålla Barsebäck 2, men däremot motivera installation av fler gasturbiner.

Nätmyndighetens rapport är irrelevant också därför att den (outtalat) utgår från ett företagsekonomiskt perspektiv. Det är medborgarintresset som bör stå i fokus och det kräver en samhällsekonomisk analys. Att slutsatserna då blir annorlunda beror på att elsektorn är skattemässigt starkt gynnad. Därför är dagens elförbrukning, elpriser och effekttoppar högre än de skulle vara vid en tävlan på lika villkor.

Så allt riksdagen behöver göra för att danskarna (och närboende skåningar) skall slippa oroas, är att i praktisk handling leva upp till sitt principbeslut om att energibeskattningen skall vara konkurrensneutral. På en sådan fri marknad - som borde välkomnas inte minst av borgerliga politiker - kommer elpriset i producentledet initialt att falla kraftigt och omöjliggöra fortsatt drift i Barsebäck.

Man bör respektera olika åsikter om riskerna i Barsebäck. Men den som fabulerar om effektbrist reducerar en allvarlig sakfråga till ett politiskt lyckspel.

*Åke Sundström
nationalekonom, f d forskare och
regeringstjänsteman,
författare bl a till den i dagarna publicerade skriften
"Kärnkraften har gjort Sverige fattigare"*

Natos kärnvapendoktrin brottslig

Idag (22 nov) skall Sveriges utrikesminister, försvarsminister och överbefälhavare träffa sina kolleger i Nato och med Nato samarbetande länder i Prag. De kommer säkert att ställas inför frågan om varför inte Sverige vill gå med i Nato. Deras svar bör vara enkelt: Kärnvapnen.

Nato är fortfarande enligt sina stadgar en militärallians med kärnvapnen som yttersta resurs även om Nato-ledningen helst vill att Nato ses som en politisk sammanslutning med militära resurser.

Natos strategiska doktrin anger också att alliansen kan tänka sig en första-användning av kärnvapen, alltså utan att vara anfallen med kärnvapen. Kärnvapen-länderna i Nato utesluter inte heller användningen av kärnvapen mot en motståndare som saknar kärnvapen.

Detta är ett brott mot åtaganden kärnvapenmakterna gjort i FN inom den s k NPT-doktrinen. Doktrinen strider också mot internationell lag enligt den i detta sammanhang otvetydiga och auktoritativa tolkning som den internationella domstolen i Haag gjort.

Första-användningen är en synnerligen arrogant och provokativ doktrin, med hänsyn till att Nato-länderna har en mycket stor militär överlägsenhet mot varje tänkbar motståndare utan att använda kärnvapen.

Den svenska motfrågan kan vara: Varför behöver Nato kärnvapnen? Om Natos kärnvapenländer anser sig behöva kärnvapen, hur skall man då kunna övertyga andra länder att de inte behöver skaffa sig kärnvapen?

Och om flera länder skaffar kärnvapen, hur kan man hindra att terrorister får tag på dem?

Sveriges trovärdighet i arbetet för en kärnvapenfri värld skulle skadas av ett svenskt medlemskap i kärnvapenalliansen Nato.

*Gunnar Westberg
ordf., Svenska Läkare mot Kärnvapen
i Svenska Dagbladet, 22 november*

Martin Amis om terrorbalansen

"AV BIBLISKA MÅTT ÄR DERAS VREDE..."

"Vad är det som kan provocera fram användning av kärnvapen? Jo, kärnvapen. Vilka är de viktigaste målen för kärnvapen? Kärnvapen. Vad är det enda gängse försvaret mot kärnvapenanfall? Kärnvapen. Hur avskräcker vi andra från att använda kärnvapen? Genom att hota att använda kärnvapen. Och vi kan inte göra oss av med kärnvapen, på grund av kärnvapen. Låsningen tycks komma av vapnens blotta existens. Kärnvapen kan döda en människa dussintals gånger om, på dussintals olika sätt; och innan de dödar tycks de -- i likhet med vissa giftspindlar eller ljuset från en bils strålkastare -- kunna förlama.

Sannerligen är de märkvärdiga skapelser. Deras kraft utgår från en matematisk ekvation: när ett engelskt pund uran-235 fissioneras mångfaldigas den 'frigjorda massan' i dess 1.132.000.000. 000.000.000.000.000 atomer med kvadraten av ljusets hastighet -- d.v.s. med en explosionskraft som motsvarar 300.000 kilometer per sekund gånger 300.000 kilometer per sekund. Vapnens storlek och kraft känner, teoretiskt sett, inga gränser. Av bibliska mått är deras vrede. De är utan jämförelse det värsta som har hänt vår planet, de produceras i mängd och är inte heller dyra. På sätt och vis är deras allra märkligaste egenskap den, att de skapats av människan.

De förvränger allt liv, de tömmer begreppet frihet på sitt innehåll. Det är som om de inte lämnar oss något val. Ingen enda människa på jorden vill ha dem; ändå finns de alla här runtomkring oss."

Så skriver den brittiska författaren Martin Amis i en essä med titeln "Det tänkbara" som inleder hans novellsamling, Einstein's Monsters. Berättelserna handlar inte alls om krig eller vapen men de är starkt pessimistiska. Amis uppger att han blev varse den underförstådda temat -- hotet om kärnvapenkrig och vad det gör med oss -- först i efterhand. Novellerna skrevs i en enda frenetisk urladdning 1986, i ett tidevarv då USA:s regering ansåg det helt möjligt att 'vinna' ett kärnvapenkrig i Europa.

Medsols tar upp temat med anledning av Natos doktrin om "preemptive strike" -- "första användning" i Gunnar Westbergs inlägg.

ESS i Lund:

TRANSMUTATION PÅ DOLD DAGORDNING?

29 november hölls ett internationellt seminarium i Köpenhamn för att belysa det europeiska projektet som går under namnet ESS — European Spallation Source. Ett antal intressenter har bildat ett konsortium, ESS Scandinavia. De lobbar för att få ESS till Lund.

Spallation är, mycket kort, en kärnteknisk process varvid man frigör neutroner. Ett mål bombarderas med en stråle protoner, som kan vara obruten eller pulserande. Det finns en handfull sådana anläggningar runt om i världen. ESS projektet avser bli störst i världen.

Bakom seminariet stod Barsebäcksoffensiven, Folkkampanjen mot kärnkraft-kärnvapen, danska Økologisk Råd och svenska Miljöpartiet de Gröna. Seminariets syfte var att samla både förespråkare och kritiker kring samma bord. I sista stund valde dock ESS-konsortiets representanter att dra sig ur. De hade retat upp sig över en av motståndarnas ståndpunkt, att man inte kan utesluta att ESS används för forskning kring transmutation — en process som förkortar halveringstiden på långlivade nuklider. Debatten blev därför en aning rumphuggen. Den enda förespråkare för ESS som deltog var, ironiskt nog, professor Waclav Gudowski från KTH, vars specialitet är just transmutation.

Många invändningar

Spallation är i sig en riskabel teknik och processen kräver väldigt mycket ström - motsvarande effektbehoven hos en stad på 75-80.000 invånare.

Målet mot vilket protonstrålarna studsar, består av 30 ton kvicksilver. Fungerar inte kylningen kan anläggningen explodera. I värsta fall kan ett moln av förångat radioaktivt kvicksilver drabba Lund och dess omgivningar - den skandinaviska halvöns allra bästa jordbruksmark. SKäl nog, menar många, att *inte* anlägga ESS i Skåne.

Transmutation var tidigare omnämnd som en möjlig användning för ESS. Sedan några år tillbaka talar konsortiet inte längre om denna möjlighet. Rent tekniskt är det dock fullt möjligt att ställa om för transmutation.

Om ESS skulle användas för transmutation uppstår ytterligare ekologiska nackdelar. Transmutation förutsätter uppärbetning av utbränt kärnavfall. Uppärbetning är en av de smutsigaste momenten i bränslecykeln. Transmutation i Lund skulle även innebära otaliga transporter av högaktivt kärnavfall genom vår bästa jordbruksmark.

Det som talar för att transmutation fortfarande figurerar i projektet är framför allt projektets finansieringsbehov. Spallation är ofantligt dyr och man frågar sig varifrån pengarna ska komma. Eftersom det är ett europeiskt projekt (OBS! med viss finansiering från värdlandet) är det relevant att titta på EUs FoU-prioriteringar. Gör man

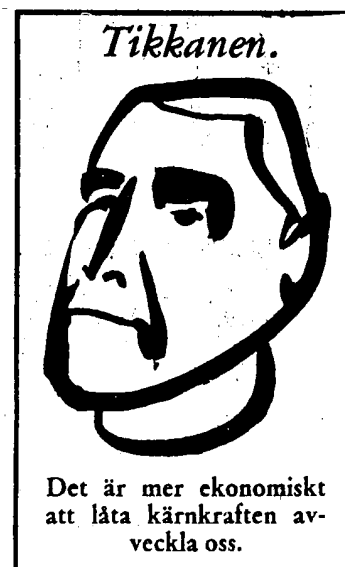
det, är det svårt att tänka sig att EU bekostar ett spallationsprojekt som *inte* sysslar med transmutation.

För att skingra oklarheten föreslår seminariets arrangörer (5 dec)

"en noggrann och oberoende granskning av konsekvenserna av ESS-projektet bör företas innan något beslut om projektets förverkligande tas. Med tanke på att huvuddelen av finansiering kommer ur EUs kassa, med viss delfinansiering från värdlandet, bör utredningen företas av EU och värdlandet i gemenskap. Utredningen bör omfatta en saklig och opartisk värdering av projektets berättigande i ett längre perspektiv, liksom dess miljömässiga och sociala effekter. Projektets innebörd för säkerheten, lokalt och regionalt, bör analyseras, liksom hur projektet, och inte minst dess enorma energibehov, förhåller sig till EUs strategi för en hållbar utveckling. För att försäkra sig om utredningens opartiskhet bör en eller flera forskningsinstitutioner som saknar anknytning till projektet, delta.

Med tanke på hur ensidigt ESS-projektet hitintills marknadsförts uppmanar vi även initiativtgarna att göra all information om projektet tillgänglig för allmänhetens begründande." +

Läs mer om ESS på vår hemsida:
www.folkkampanjen.se.

★
DN 17 dec 1981

KALENDARIUM våren 2003

- FREDAG 31 JAN** Sista dagen för medlemsmotioner till Riks årsmötet. Motioner ska ha nått kansliet senast idag.
- LÖRDAG 22 MAR** **RIKS ÅRSMÖTE 2003 i Solidaritetsrörelsernas hus ("SOL-huset"), Stockholm, adress nedan**
- LÖRDAG 26 APR** **Seminarium: TEMA TJERNOBYL, ABF-huset Stockholm**

TEMA SOLIDARITET – SOL-huset firar 10 års verksamhet med en serie föreläsningar (i huset) under kommande vår. Folkkampanjen deltar med föreläsare på teman "Uranbrytning och ursprungsbefolkningar" och "Livsmedelsbestrålningens inverkan på livsmedelsförsörjningen i Syd".

Datum för vår afton har ännu inte bestämts. Mer om hela serien i nästa *Medsols*.

Du som har läst från pärm till pärm, som alltså har kastats mellan hopp och förtvivlan, är väl värd en julklapp. Den kommer härmed i formen även smakprov på min favorithögläsning vid juletiden —

Dylan Thomas' A Child's Christmas in Wales.

Tyvärr är smakprovet på originalspråket. En snabbtitt i Kungl. bibliotekets register visar inte heller någon svensk översättning. Men förhoppningsvis finns en dold i någon av samlingsvolymerna!

Den börjar så här:

One Christmas was so much like another,
in those years around the sea-town corner now
and out of all sound except the distant speaking
of the voices I sometimes hear a moment before sleep,
that I can never remember whether it snowed
for six days and six nights when I was twelve
or whether it snowed for twelve days and
twelve nights when I was six.

Med det ber jag att få önska fridsamma helger och ett gott nytt år!
Må det bli Barsebäcksvverkets sista!

Charly Hultén

Medsols nr 4 ----- sid 12 ----- december 2002

Medsols är Folkkampanjens mot kärnkraft-kärnvapen medlemstidning. Ansvarig utgivare är föreningens ordförande, Jorma Kahanpää. Manusstopp för detta nummer: 30 november 2002. Föreningens adress är Barnängsgatan 23, 116 41 Stockholm.

Tel. 08—841490 ✦ fax 08—845181 ✦ e-post: info@folkkampanjen.se ✦ Internet: www.folkkampanjen.se

Medlem blir man genom att sätta in 200 kr på pg 300 90—5.